

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано Науково-методичною радою Східно-Європейського Інституту Психології (Україна - Франція). Протокол № 5 від 15 травня 2019 року

Видання здійснене за сприяння Міжнародної Експертної Агенції "Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна - Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Генрик Собчук (Польща), Вашуленко М.С., Бех І.Д., Виговська О.І., Анджей Мірські (Польща), Марія Гренвальд (Польща), Габріеле Сімончіні (Італія), Рубцов В.В., Гусева О.П., Серова О.Є., Ляшенко О.І., Коцур В.П., Марцинковська Т.Д.

Відповідальний редактор випуску:
доктор психологічних наук, професор Маноха І.П.

Всеукраїнський науково-практичний журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" - Спеціальний тематичний випуск "Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання". - № 2. - Кн. 2. - Том I (24). - К.: - Гнозис, 2019. - 320 с.

All Ukrainian Scientific-Practical Magazine "Principal of School Liceum Gymnasium" - Special Thematic Issue "International Chelpanov's Psycho-Educational Reading". - № 2. - Book 2. - Volume I (24). - К.: Gnosis, 2019. - 320 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №16427-4899р від 20.01.2010 року.
Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних та філософських наук наказом МОН України від 07.10.2016 № 1222.
Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з психологічних наук наказом МОН України від 11.07.2016 № 820.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців різних сфер гуманітарного знання. Представлені історичні аспекти становлення психології як самостійної науки та роль Г.І. Челпанова у цьому процесі наприкінці ХІХ - на початку ХХ століть. Здійснений огляд новітньої педагогіки як технології плекання довершеної особистості. Психологія ХХІ століття представлена у сукупності її здобутків та перспектив, теоретичних пошуків та емпіричних надбань. Філософія людини, суспільства і культури постала у контексті найбільш актуальних проблем, що визначаються як змістові виміри третього тисячоліття. Ще один актуальний тематичний напрям вміщених у збірнику матеріалів - психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні.

Для фахівців-освітян, педагогів, психологів, філософів, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISSN 2309-7744

- © Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова, 2019 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології (Україна - Франція), 2019 р.
- © Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2019 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2019 р.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

**МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ
ЧИТАННЯ**

Вип. 2, Том I (24), 2019 р.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК
МІЖНАРОДНІ ЧЕЛПАНІВСЬКІ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ

№ 2, Книга 2, Том I (24), 2019 р.

Тематичні рубрики випуску:

Г.І. Челпанов: історичні аспекти становлення
психології як самостійної науки

Психологія XXI століття:
здобутки та перспективи

Педагогіка майбутнього: технології плекання
довершеної особистості

Філософія людини, суспільства і культури:
виміри третього тисячоліття

Психологічні, педагогічні та організаційні
умови запровадження європейських
стандартів освіти в Україні

Соціальні аспекти буття людини

ISSN 2309-7744

Передплатний індекс
23974

ДИРЕКТОР

ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЇ

МОН, НАПН

Всеукраїнський
науково-практичний
журнал: рецензований

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor školi, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.sk.liceu i gimn.

Свідцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія KB № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014

Передплатний індекс
23974

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Зміст та анотації англійською
Наталія КАШУБА

Коректура

Наталія ВАСИЛЕНКО

Ольга ВИГОВСЬКА

Бібліографічний редактор

Наталія ТАРАСОВА

Верстальник

Дмитро МИРОНЕНКО

Відповідальний редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© Всеукраїнський науково-практичний журнал
«Директор школи, ліцею, гімназії», 2018
© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

ДИМАР Н.М.,
асистент, кафедра біології,
Національний медичний
університет імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

СТАРОСТЕНКО О.В.,
кандидат біологічних наук,
доцент, кафедра біології,
Національний медичний
університет імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

КРАВЧУК М.Г.,
кандидат медичних наук,
доцент, кафедра біології,
Національний медичний
університет імені О.О. Богомольця,
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНІВ-ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ПРИ ВИВЧЕННІ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

У статті розглядаються шляхи оптимізації навчання та методи підвищення мотивації англомовних студентів-іноземних громадян під час вивчення медичної біології, зокрема застосування елементів методів проблемного навчання, семантизації фахової лексики, конкретизації та специфікації теоретичного матеріалу під час проведення лекції, вказується на важливість самостійної підготовки студентів до практичних занять.

Ключові слова: медична біологія, англомовне навчання, мотивація, проблемне навчання, семантизація, пізнавальний інтерес, самостійна робота студентів.

В статье рассматриваются пути оптимизации обучения и методы повышения мотивации англоязычных студентов - иностранных граждан во время изучения медицинской

биологии, в частности использование элементов методов проблемного обучения, семантизации профессиональной лексики, конкретизации и спецификации теоретического материала во время проведения лекций; указывается на важность самостоятельной подготовки студентов к практическим занятиям.

Ключевые слова: медицинская биология, англоязычное обучение, мотивация, проблемное обучение, семантизация, познавательный интерес, самостоятельная работа студентов.

The routes of foreign students learning optimization and methods of increasing of their motivation at the time of the medical biology study are described in the article, including the elements of the problem-based learning methods using, semantization of the professional lexis, concretization and specialization of theoretical material on the lectures; the importance of the students individual preparation to the practical classes are specified.

Key words: medical biology, learning on the English, motivation, problem-based learning, semantization, cognitive interest, students' individual work.

У вищих медичних навчальних закладах України спостерігається тенденція до щорічного зростання кількості студентів-іноземних громадян, що обумовлено розширенням міжнародних зв'язків України та досить високою конкурентоспроможністю вітчизняної освіти. З кожним роком у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця зростає кількість студентів-іноземних громадян англомовної форми навчання на контрактній основі.

Медична біологія, яка викладається для студентів першого курсу Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, належить до числа фундаментальних природничих наук. Під час вивчення медичної біології

акцентується увага на біологічних основах життєдіяльності людини, молекулярно-цитологічних механізмах збереження та покращення здоров'я, розробці засобів зменшення впливу шкідливих чинників навколишнього середовища на людину. Метою викладання навчальної дисципліни «Медична біологія» є формування теоретичних знань та практичних навичок з біології людини для подальшого засвоєння студентами дисциплін, які забезпечують природничо-наукову та професійно-практичну підготовку майбутнього лікаря. Навчальна програма з медичної біології закладає студентам фундамент для подальшого засвоєння ними знань із профільних теоретичних і клінічних дисциплін,

таких як медична хімія, гістологія, цитологія та ембріологія, нормальна фізіологія, клінічна імунологія медична генетика, внутрішня медицина, інфекційні хвороби із епідеміологією, педіатрія, хірургія тощо.

Згідно робочої навчальної програми, на кафедрі біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця вивчення навчальної дисципліни «Медична біологія» здійснюється студентами на першому курсі протягом двох семестрів і передбачає лекції, практичні заняття, самостійну роботу студентів та завершується складанням іспиту. Дисципліна базується на попередньо вивчених студентами в середній загальноосвітній школі таких предметів, як «Біологія рослин», «Біологія тварин», «Біологія людини», «Загальна біологія» Програма навчальної дисципліни включає розділи: «Молекулярні та цитологічні основи життєдіяльності людини», «Організмний рівень організації життя. Основи генетики людини», «Популяційно-видовий, біогеоценотичний і біосферний рівні організації життя», що забезпечує загально-біологічну підготовку студентів першого року навчання на високому рівні.

Під час викладання медичної біології для іноземних студентів перед викладачами виникають такі проблеми як низький рівень адаптації студентів в іншомовній для них країні, різниця менталітетів, звичаїв, національних та релігійних традицій, недостатність навичок ефективної самостійної роботи в процесі навчання. Викладач повинен навчити студентів методично правильно працювати з літературою, осмислювати і розуміти навчальний матеріал, який представлений в підручниках з медичної біології, вірно висловлювати свої думки щодо поставлених запитань. Матеріал, який

подається студентам, повинен бути одночасно науковим, інформативним і доступним для сприйняття студентами-іноземними громадянами. Це допомагає активізувати мовну діяльність та сприяє адаптації студентів до нового оточення.

Зазвичай у всіх студентів-іноземних громадян англійська мова – друга мова, а біологію за шкільною програмою їхньої країни вони вивчали рідною мовою. Такі студенти, володіючи лише розмовною англійською, звичайно ж, мають труднощі із використанням спеціальної термінології. Це відображається на засвоєнні навчального матеріалу, виконанні самостійної позааудиторної та аудиторної самостійної роботи.

Найважливішим для майбутніх спеціалістів медичної справи є отримання диплома, який підкріплений міцною базою теоретичних і практичних знань, а тому стимулювання інтересу до навчання стає основним завданням вищої школи уже на початкових курсах під час вивчення базових дисциплін, таких як медична біологія.

Однією з найважливіших умов успішності навчання студентів є їх позитивна мотивація, а тому розробка методів та засобів навчання, які сприятимуть підвищенню мотивації, а отже і ефективності навчання, є одним із важливих завдань викладача.

У сучасного покоління немає труднощів із доступом до теоретичної інформації з дисципліни, але питання мотивації до навчання не втрачає своєї актуальності. Комплекс заходів, спрямований на формування стійкої системи мотивів навчальної діяльності допомагає майбутньому лікарю не лише у професійній адаптації, але і професійному становленні, а також є засобом досягнення особистого морального задоволення від отриманої

професії, що, зазвичай дозволяє досягти певних професійних висот. Дослідження мотивів вибору професії майбутніх фахівців медичної справи дозволить коригувати їх, позитивно впливати на професійне становлення студентів-медиків [1].

За даними деяких досліджень, навчання у соціокультурному середовищі медичного університету підвищує професійну мотивацію тих студентів, які навчаються у власній країні. Досить високою є мотивація до навчання у студентів іноземних громадян, які навчаються на старших курсах, і пройшли складний для них шлях адаптації до навчання і проживання у чужій для них країні з точки зору соціального, іноді ментального рівнів світосприйняття [8]. Вивченню мотивації до навчання студентів-пешокурників приділяється недостатньо уваги, хоча саме на початкових курсах формується пізнавальний інтерес, бажання здобути омріяну спеціальність, досягнути успіху в омріяній професії. Оскільки студенти іноземні громадяни досить часто обирають професію лікаря керуючись лише настановами з боку родини, основними мотивами їх є отримання диплома та схвалення родичами, а також страх осуду чи покарання за незадовільне навчання.

Мотивація до навчання не являється стабільною характеристикою, оскільки залежить від багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, є результатом взаємодії індивідуума з соціумом, міжособистісного спілкування з ровесниками, з сім'єю, з наставником, викладачем. Саме тому зазнати змін може як рівень мотивації у цілому, так і її структура. Навчальний процес у медичному університеті та викладачі, особливо на початкових курсах при вивченні базових дисциплін, таких як медична біологія, мають надзви-

чайно великий вплив на формування мотивації навчання [7]. Найбільш значущими засобами у роботі викладача для підвищення мотивації навчання в цілому є особливості методичного забезпечення та проведення лекцій, практичних занять, оптимальна організація самостійної роботи студентів при підготовці до них, застосування технологій особистісно орієнтованого та проблемного навчання, проведення наукових досліджень в рамках вивчення дисципліни тощо [2]. Зокрема, на кафедрі біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця під час проведення лекцій та практичних занять з медичної паразитології особлива увага акцентується на тих паразитарних захворюваннях та біологічних особливостях їх збудників, які поширені саме на батьківщині студентів-іноземних громадян.

Самостійна підготовка студентів сприяє розвитку професійної комунікативної компетенції, підвищенню мотивації до навчання, ефективно готує до майбутньої професійної діяльності. У процесі самостійної підготовки над вирішенням проблемного завдання формуються навички дослідницької роботи, вміння аналізувати, узагальнювати здобуту інформацію, формувати логічні висновки [4].

Самостійна робота студента є активною розумовою діяльністю, яка організовується і спрямовується викладачем у процесі лекцій та практичних занять. Компонентами самостійної роботи є з'ясування мети поставленої задачі, чітке і системне планування самостійної роботи, пошук необхідної навчальної і наукової інформації, освоєння власної інформації, формування власної позиції з приводу отриманої задачі, представлення, обґрунтування й захист отриманого рішення, проведення самоаналізу й самоконтролю,

використання методів науково-дослідної роботи для вирішення поставлених завдань.

В ході самоосвітньої діяльності студенти набувають знання, структурують та закріплюють їх, вдосконалюють в процесі індивідуальної практичної роботи, розвивають мислення, навички самоконтролю та застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які інтенсифікують всі рівні навчального процесу, підвищують його ефективність та якість, формують інформаційно-комунікативну культуру та пізнавальний інтерес.

Пізнавальний інтерес є одним з найцінніших мотивів пізнавальної діяльності і тому розглядається у педагогічній практиці як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів та ефективний інструмент для активізації мислення та привернення уваги студентів, стимулює їх із захопленням працювати над поставленими задачами, з натхненням виконувати домашні завдання.

Засвоєння фахової лексики на початковому етапі вивчення біології є одним з найважливіших завдань, що стоїть перед студентами-іноземними громадянами під час вивчення медичної біології, оскільки саме професійна термінологія є носієм предметного змісту та ключовим елементом мови медичних спеціалістів [5]. Розробка системи методів семантизації фахової лексики, яка б сприяла ефективному її засвоєнню, дозволяє полегшити процес навчання та формує вокабулярій майбутнього фахівця медика [1]. На першому етапі варто представляти нові терміни і поняття, використовуючи методи семантизації лексики: дефініція, наочність, аудіовізуальні засоби навчання, за потреби використовувати переклад на рідну мову студентів за допомогою технічних засобів. По-

яснюючи нові терміни, доцільно їх записати на дошці, після чого студенти мають записати їх у робочому зошиті у термінологічному словничку. У такий спосіб у роботу залучаються усі основні види пам'яті: слухова, зорова і моторна. Це дозволяє підняти загальний рівень мотивації до навчання у тих студентів, у яких низький рівень знання англійської мови, чи недостатній рівень базової підготовки з біології, а також краще закріпити отримані знання у всіх категорій студентів, незалежно від їх базових знань.

Під час позааудиторної самостійної роботи студенти повинні багато часу приділяти вивченню нових для них термінів, працюючи з текстовим матеріалом підручника з біології та відповідаючи на запитання та тестові завдання [10]. При цьому студенти користуються словниками (у тому числі, електронними) під час роботи з фаховою лексикою. Допомагають закріпити вивчений матеріал усні відповіді на ці ж запитання викладача під час аудиторних занять.

Використання різноманітних засобів наочності під час представлення фахової лексики, здійснюючи безпосередній психо-емоційний вплив на студентів, концентрує їх увагу на важливих аспектах теми, що вивчається, забезпечує позитивну емоційну атмосферу під час практичного заняття, а це в свою чергу сприяє кращому засвоєнню матеріалу та викликає у них пізнавальний інтерес – специфічна вибіркова спрямованість психічних процесів людини на об'єкти та явища [3]. Саме пізнавальний інтерес є найбільш дієвим мотивом навчальної діяльності студента.

Одним із засобів пізнавального інтересу є зацікавленість, яка є опорою емоційної пам'яті і початковим поштовхом пізнавального інтересу. Саме

зацікавленість є засобом концентрації уваги не лише під час аудиторного заняття, а й під час самостійної підготовки до нього вдома. Зацікавленість є засобом мобілізації вольових зусиль, переключення думок та емоцій від щоденних турбот на навчання [3].

Проведення практичного заняття з елементами проблемного навчання, головною рисою якого є те, що студенти не вивчають нову тему під час нього, отримуючи готову інформацію від викладача, а здобувають її у процесі самостійної підготовки та самостійної роботи над поставленими задачами, підтверджує дієвість пізнавального інтересу як найдієвішого мотиву навчання. Новітність інформації, її несподіваність, дивність та незвичайність завжди викликають здивування, створюють проблемну ситуацію і є найсильнішим збуджувачем пізнавального інтересу, загострюючи емоційно-мовленнєві процеси. Під час вирішення ситуаційних задач проблемного характеру саме це змушує вести пошук, здогадуватися, зіставляти уже відомі факти, використовувати раніше здобуті знання і врешті знаходити вихід із проблемної ситуації. Змодельована у ситуаційній задачі проблемного характеру ситуація, яка зустрічається у професійній роботі лікаря, дає можливість застосувати уже набуті знання та навички. При вирішенні такої ситуаційної задачі студент повинен користуватись знаннями, які є не лише предметом даної теми, але набутими вміннями і навичками під час вивчення тем з попередніх розділів дисципліни. Розв'язання таких ситуаційних задач під час практичних занять дозволяє студентам перевірити рівень засвоєння ними навчального матеріалу, а викладачу – оцінити рівень його засвоєння та спонукати до активізації пізнавального інтересу у

подальшому [6].

Як метод контролю знань, поряд із популярним сьогодні тестовим контролем, який дозволяє швидко оцінювати великий обсяг знань студентів та своєчасного реагувати на типові помилки, не втрачає своєї актуальності усне опитування, як фронтальне, так і індивідуальне. Під час фронтального опитування усі студенти групи залучаються до активної розумової роботи, даючи короткі відповіді з місця на запитання викладача. Це дозволяє вдало поєднати повторення і закріплення пройденого матеріалу, спонукаючи до позитивної конкуренції та провокуючи підвищену активність аудиторії. Використовуються такі прийоми залучення студентів до роботи, як постановка нових запитань тому, хто відповідає, продовження відповіді товариша, доповнення чи виправлення відповідей. Запитання повинні бути лаконічними та логічно взаємопов'язаними одне з одним, подаватися в такій послідовності, щоб відповіді студентів в сукупності могли розкрити зміст теми. А також запитання мають бути переважно пошукового характеру, щоб спонукати студентів до самостійної розумової діяльності.

Індивідуальне опитування дозволяє одержати повну об'єктивну інформацію про якісну та кількісну характеристику знань і вмінь студентів та передбачає ґрунтовні відповіді на запитання, а тому має сенс за достатнього рівня мовленнєвої підготовки студентів-іноземних громадян. Залучення запитань, що вимагають розгорнутої відповіді, допомагає зробити таку перевірку більш глибокою. Такі запитання стимулюють студентів мислити логічно, порівнювати, аналізувати, доводити, добирати переконливі приклади, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтова-

ні висновки. Запитання повинні формулюватись чітко, мати прикладний характер та охоплювати основний, раніше вивчений навчальний матеріал. Під час застосування індивідуального підходу з'являється нагода вести опитування з елементами проблематики, дискусії, залучити якомога більшу частину студентів групи до доповнень, виправлень, уточнень [6].

Відомо, що під час усного опитування студентів на практичному занятті удосконалюється їх мовна практика, культура мовлення, студенти набувають навичок і умінь мислити, аргументувати, викладати свої думки логічно, грамотно, відстоювати свою точку зору у розгорнутій формі, дискутувати. Під час усного контролю знань встановлюється безпосередній контакт між викладачем і студентом, у процесі якого викладач отримує широкі можливості для вивчення індивідуальних особливостей засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни. При цьому важливо, щоб викладач виступав не у ролі пасивного глядача задаючи запитання, що потребують відповіді у вигляді завчених кліше, а активного наставника, який своїми влучними запитаннями нашоує студентів на пошук правильного рішення. Запитання на зразок «що?», «де?», «коли?», «назвіть явище» відходять на другий план порівняно із «як саме?», «чому?», «яка першопричина?», «який механізм явища?». Саме запитання такого типу примушують студентів замислитися над сутністю і причиною біологічних явищ та процесів, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, «Який молекулярний механізм ембріональної індукції?», «Поясніть механізм виникнення синдрому Дауна у дитини, батьки якої не мають генетичних відхилень», або «Чому людина не може

заразитись на опісторхоз, збудником якого є котячий сисун *Opisthorchis felinus*, від домашньої кішки?». Правильні відповіді на запитання викликають схвалення викладача, повагу однокласників, емоційне піднесення та бажання вивчати теоретичний матеріал на більш глибокому рівні.

Майстерність викладача значною мірою впливає на якість усного опитування, попередня підготовка до якого полягає у всебічному продумуванні та ретельному відборі змісту запитань, задач та прикладів, які будуть запропоновані, розробці шляхів активізації діяльності всіх студентів групи в процесі перевірки, а також в умінні слухати студента, спостерігати за процесом його навчальної діяльності та коригувати цю діяльність, виявляти повагу до студента, формувати позитивне ставлення до професії медичного працівника. Ці аспекти, поряд із наданням студентам максимальної свободи вибору, публічною похвалою у рамках доброзичливої, ділової атмосфери, являються надзвичайно дієвими засобами підвищення мотивації навчальної діяльності студентів.

З метою покращення успішності на кафедрі біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця розроблено підручник та комплекс навчально-методичних розробок, зокрема, методичні розробки лекцій, практичних занять, самостійної позааудиторної роботи студентів; бази тестових завдань, блок-схеми, рисунки, ситуаційні задачі до кожного практичного заняття, контрольні вправи до кожного розділу навчальної дисципліни, які дозволяють оптимізувати підготовку кожного студента до практичних занять [10]. Для кращого сприймання матеріалу подається словник термінів до кожного заняття англійською мовою.

Отже, ефективність засвоєння знань студентами залежить від багатьох об'єктивних чинників. Швидка адаптація до нового соціокультурного, мовного та національного середовища сприяє включенню студентів-іноземних громадян до навчально-виховного процесу і підвищенню рівня мотивації до навчання. Раціональна та якісна організація аудиторної навчальної діяльності та позааудиторної самостій-

ної роботи студента-медика англомовної форми навчання з урахуванням впливу мотивації дозволяє позитивно впливати на результативність їх навчання та підвищувати успішність із дисципліни. Урахування мотиваційної складової при викладанні медичної біології студентам-іноземним громадянам відповідає сучасним вимогам навчального процесу в методичному та дидактичному плані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановська Л.В. *Навчання студентів професійного спілкування* / Л.В. Барановська. – Біла церква: Білоцерковськ. держ. ун-т, 2002. – 256 с.
2. *Біологічна компетентність студента-медика: роль самостійної роботи* / М.Г. Кравчук, Н.М. Димар, С.І. Поліник, О.В. Романенко // *Управлінські компетенції викладача вищої школи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (14-15 березня 2013 року)*. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – С. 65-66.
3. Воронина Д.О. *К вопросу об использовании наглядных средств в практике обучения иностранному языку* / Д.О. Воронина: матеріали V Міжнар. наук-метод. конф. «Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі», Харків, 22 листопада 2012 р. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – С. 44-45.
4. Гончарова І.П. *Психолого-педагогічні засади викладання мов у аспекті самостійної роботи іноземних студентів-медиків (з досвіду роботи)* / І.П. Гончарова // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: зб. наук. праць*. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – Вип. 20. – С. 37-45.
5. Д'яченко Г.П. *Причини мовленнєвих проблем засвоєння та використання фахової термінології студентами економічних спеціальностей ВНЗ Сходу України* / Г.П. Д'яченко // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: зб. наук. праць*. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. – Вип. 10. – С. 84-90.
6. Димар Н.М., Старостенко О.В. *Усне опитування як метод контролю знань студентів з медичної біології* // *Біологічні дослідження – 2019: Збірник наукових праць*. – Житомир: «Полісся», 2019. – С. 401-403.
7. Іванченко О.З. *Особливості навчальної мотивації студентів медичного факультету* / О.З. Іванченко, О.З. Мельнікова, С.М. Малахова // *Актуальні проблеми сучасної медицини*. – 2017. – Т. 17, вип. 1 (57). – С. 268-271.
8. Льченко С.І. *Стан домінуючих мотивів навчання студентів на кафедрі пропедевтики педіатрії* / С.І. Льченко, Н.В. Мишина, А.О. Єфанова // *Здоров'я дитини*. – 2017. – Т. 12, № 2. – С. 188-192.
9. *Medical biology in professional training of students of medicine: role of independent work* / M.G. Kravchuk, O.V. Starostenko, O.V., N.M. Dumar,

Romanenko // *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie* – Nr 1. – Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności, 2016 – P. 106-110.

10. Romanenko O. V. *Medikal biology: The study guide of the practical classes course* / O. V. Romanenko, O. V. Golovchenko, M. G. Kravchuk, V. M. Grinkevych; Edited by O. V. Romanenko. – K.: Medicine, 2008. – 304 p.

TRANSLITERATION OF REFERENCES:

1. Baranovska L.V. *Navchannia studentiv profesiinoho spilkuвання / L.V. Baranovska.* – Bila tserkva: Bilotserkovsk. derzh. un-t, 2002. – 256 s.
2. *Biologichna kompetentnist studenta-medyka: rol samostiinoi roboty / M.H. Kravchuk, N.M. Dymar, S.I. Polinyk, O.V. Romanenko // Upravlinski kompetentsii vykladacha vyshchoi shkoly: Materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (14-15 bereznia 2013 roku).* – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2013. – S. 65-66.
3. Voronyna D.O. *K voprosu ob yspolzovanyu nahliadnykh sredstv v praktyke obucheniya ynostrannomu yazyku / D.O. Voronyna: materialy V Mizhnar. nauk-metod. konf. «Metodychni ta psykhologo-pedahohichni problemy vykladannia inozemnykh mov na suchasnomu etapi», Kharkiv, 22 lystopada 2012 r.* – Kh.: KhNU im. V.N. Karazina, 2012. – S. 44-45.
4. Honcharova I.P. *Psykhologo-pedahohichni zasady vykladannia mov u aspekti samostiinoi roboty inozemnykh studentiv-medykiv (z dosvidu roboty) / I.P. Honcharova // Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky: zb. nauk. prats.* – Kh.: KhNU im. V.N. Karazina, 2012. – Vyp. 20. – S. 37-45.
5. Diachenko H.P. *Prychyny movlennievoykh problem zasvoiennia ta vykorystannia fakhovoi terminolohii studentamy ekonomichnykh spetsialnostei VNZ Skhodu Ukrainy / H.P. Diachenko // Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky: zb. nauk. prats.* – Kh.: KhNU im. V.N. Karazina, 2006. – Vyp. 10. – S. 84-90.
6. Dymar N.M., Starostenko O.V. *Usne opytuvannia yak metod kontroliu znan studentiv z medychnoi biologii // Biologichni doslidzhennia – 2019: Zbirnyk naukovykh prats.* – Zhytomyr: «Polissia», 2019. – S. 401-403.
7. Ivanchenko O.Z. *Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv medychnoho fakultetu / O.Z. Ivanchenko, O.Z. Melnikova, S.M. Malakhova // Aktualni problemy suchasnoi medytsyny.* – 2017. – T. 17, vyp. 1 (57). – S. 268-271.
8. Ilchenko S.I. *Stan dominuiuchykh motyviv navchannia studentiv na kafedri propedevtyky pediatrii / S.I. Ilchenko, N.V. Myshyna, A.O. Yefanova // Zdorovia dytyny.* – 2017. – T. 12, № 2. – S. 188-192.
9. *Medical biology in professional training of students of medicine: role of independent work / M.G. Kravchuk, O.V. Starostenko, O.V., N.M. Dymar, Romanenko // Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie* – Nr 1. – Łódź: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności, 2016 – P. 106-110.
10. Romanenko O. V. *Medikal biology: The study guide of the practical classes course* / O. V. Romanenko, O. V. Golovchenko, M. G. Kravchuk, V. M. Grinkevych; Edited by O. V. Romanenko. – K.: Medicine, 2008. – 304 r.

WAYS TO IMPROVE MOTIVATION TO TEACHING STUDENTS-FOREIGN CITIZENS FOR THE STUDY OF MEDICAL BIOLOGY

DYMAR N.M.

Assistant, Department of Biology, O.O. Bohomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine
E-mail: elenastarostenko1207@gmail.com

STAROSTENKO O.V.,

Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Department of Biology, National Medical University by O.O. Bogomolets, Kyiv, Ukraine
E-mail: marykrav@mail.ru

KRAVCHUK M.G.,

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Department of Biology, National Medical University by O.O. Bohomolets, Kyiv, Ukraine
E-mail: dnm2112@gmail.com

ЗМІСТ

Розділ 1.

Г.І. ЧЕЛПАНОВ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ 9

МАНОХА Ірина

Вступне слово 10

ЧЕЛПАНОВ Г.І.

Мозг и Душа (фрагмент) 12

Розділ 2.

ПСИХОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 37

БЕЛОВОЛ Е.В., БОЙКО З.В., РАДЫШ И.В., ШУРУПОВА Е.Ю.,

Возраст счастью не помеха: социальные детерминанты благополучного старения* 38

МУДРАК М.А., ВАСИЛЬКІВ О.В., Мовні лакуни з погляду

психолінгвістики 48

МУРАНЕНКО К.Ю., Психологічні особливості неповнолітньої особи

як суб'єкта адміністративного правопорушення 56

МУХАНОВА О.М., ШЕПЕЛЄВА О.В., Міжособистісні конфлікти в

освітньому середовищі 64

ОВДІЄНКО І.М., Соціально-психологічні чинники суб'єктивного

благополуччя особистості 73

РУДЕНКО Н.М., Готовність майбутніх дефектологів до формування

особистості дітей із затримкою психічного розвитку 81

Розділ 3.

ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ 91

БОЛЮБАШ Н.М., Інтелектуальний аналіз даних у системах електронного навчання вищих навчальних закладів 92

ГАВРИЛЮК С.М., ПОЛІЩУК О.В., Алгоритм підготовки майбутніх вихователів із фізичного виховання дошкільників 99

ДРАГУНОВА В.В., Технологія забезпечення реалізації моделі впровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти 116

ЖИТЕНЬОВА Н.В., Принципи підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін до застосування технологій візуалізації 125

KOZLOVSKA ANNA, GLUBOKA NATALIA, To the problem of individualized learning/teaching in higher educational institutions.....	135
МОВА Л.В., Сучасний танець як можливість творчого розвитку та соціалізації особистості.....	143
НІКІТІНА І.В., Гендерна толерантність педагога в процесі адаптації особистості першокурсників.....	152
ЯВОРСЬКА Т.М., Роль освітнього середовища у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців.....	161

Розділ 4.

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНИ, СУСПІЛЬСТВА І КУЛЬТУРИ: ВИМІРИ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ	170
ВЕРНУДІНА І.В., Філософсько-психологічні чинники буття людини в глобалізованому світі	171

Розділ 5.

ПСИХОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	180
АЛЕКСЄЄНКО Н. В., Конфліктологічна компетентність майбутнього інженера: теорія і практика.....	181
ВАСИЛИШИНА О.В., Конкурентоспроможність майбутніх фахівців митної справи завдяки формуванню професійних навичок	191
ДИМАР Н.М., СТАРОСТЕНКО О.В., КРАВЧУК М.Г., Шляхи підвищення мотивації до навчання студентів-іноземних громадян при вивченні медичної біології.....	199
ЖЕЛЯСКОВ В.Я., Сутність та специфіка екстремальних умов професійної діяльності майбутніх судноводіїв.....	209
ІЛЬЧЕНКО А.М., ВОВК М.О., Стан сформованості мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти.....	219
КОВАЛЕНКО О.В., Засоби формування мовленнєвої компетенції у студентів немовних спеціальностей.....	227
КОВАЛЬ С.М., УСКОВА Л.В., Комунікативна компетенція майбутнього фахівця з соціальної роботи крізь призму вивчення англійської мови	238
КУЧЕРЕНКО І. І., Аналіз результатів контролю знань з дисципліни “інформаційні технології у фармації” для студентів фармацевтичного факультету НМУ імені О.О. Богомольця	247
ЛІСОВИЙ В.М., КАПУСТНИК В.А., ФОМІНА Л.В., ЗАВГОРОДНЯ Н.І., ГОРЕЦЬКА А.М., Психолого-педагогічний супровід якості вищої освіти у Харківському національному медичному університеті.....	256

